

ÁRSFRÁGREIÐING

KRABBAMEINSFELAGIÐ 2021

Krabbameinsfelagið

Grønlandsvegur 58

Postboks 1216

110 Tórshavn

Telefon: 31 79 59

Heimasíða: www.krabbamein.fo

T-postur: kmf@krabbamein.fo

Starvsfólk

Dagligur leiðari: Jansy Gaardlykke

Ráðgevandi sjúkrarøktarfrøðingur: Sólrún Jacobsen

Skrivstova: Poula Norðbúð

Nevndin í Krabbameinsfelagnum

Formaður: Durita Tausen

Næstformaður & kassameistari: Magnus Magnussen

Nevndarlimur: Anna Kristina Joensen

Nevndarlimur: Olga Kristina Hansen

Nevndarlimur: Johan Poulsen

Tiltakslimur: Martin Joensen

Tiltakslimur: Elmar Ósá

Hjálpargrunnurin

Durita Tausen

Olga Kristina Hansen

Jónvør Christiansen

Team Rynkeby Føroyar

Elmar Ósá

Olga Kristina Hansen

Durita Tausen

Innihald

Fororð	1
Inngangur.....	3
Hjálp og ráðgeving.....	3
Afturvendandi tiltøk og tilboð	3
Persónligar samrøður og familjúsamrøður	3
Samrøðubólkur	4
Sosialráðgevi	4
Rørslutilboð.....	5
Sjúkrarøktarfrøðilesandi í starvsvenjing	5
Virksemi hjá hjálparbólkunum – tey sjálvbodnu	5
Tiltøk	5
Stuðulsátøk, fundir, samstørv og annað virksemi í farna ári	6
Stuðul frá Team Rynkeby Føroyar	6
Fifa-kapping til frama fyri Krabbameinsfelagið	7
Stuðul frá Barnahjálpargrunninum	7
Spyr.fo og Krabbameinsfelagið halda fram við samstarvinum á fimta ári	7
Innsavningin – Føroyar móti krabba	7
Fundir við Landssjúkrahúsið	7
Arbeiðið við at gera nýggja krabbameinsætlan fyri Føroyar.....	8
Fundur við Trivanaðarnevndina hjá Løgtinginum um broytingar í dagpeningalógini.....	8
Fundir í Heilsumálaráðnum um at seta Fólkaheilsustýrið á stovn	8
Tiltak: børn, sorg og skúli.....	8
Evropeiskt og norðurlandskt samstarv	9
Fíggarligur stuðul og stuðul til gransking	9
Team Rynkeby Føroyar Grunnurin hjá Krabbameinsfelagnum – Fíggarligur stuðul til álvarsliga sjúk børn.....	9
Team Rynkeby Føroyar Grunnurin hjá Krabbameinsfelagnum stuðlar granskingarverkætlan	10
Hjartamál at geva Sjúklingahotellinum súkklur	10
Hjálpigrunnurin hjá Krabbameinsfelagnum.....	10
Korona og krabbameinstítleiki í Føroyum.....	11
Krabbameinshagtøl og brot úr Krabbameinsætlanini	12
Støðan í Føroyum	12
Samanbering við hini Norðurlondini.....	14
Yvirlivilsí	15
Niðurstøða	16

Fororð

Hvussu hilnaðist 2021? Stóra landsinnsavningin 'Føroyar mót krabba' vísir okkum dygga stuðulin og vælvildina, sum tit veita okkum. Einstaklingar, feløg og vinna. Arbeiðið við nýggjari krabbameinsætlan vísir okkum viljan hjá politisku skipanini, heilsuverki, almannaverki og fakfólkkum at gera miðvíst arbeiði at fyribygja krabbameini, veita heilsubót og góð lívskor, tá ið krabbamein rakar.

Men tað týðningarmesta fyrst: høvuðsmálið hjá okkum í Krabbameinsfelagnum er at hjálpa, stuðla og lætta um hjá tí, sum fær staðfest krabbamein og hjá teimum, sum eiga ein, sum fær staðfest krabbamein. Hesin parturin av virkseminum verður alsamt størri og er eisini vaksin í 2021. Tað fegnast vit um, tí jú fleiri venda sær til okkara, jú fleiri fáa vit hjálpt.

Tað kann vera pápin ella mamman, sum stúrir fyri, hvussu tað skal gangast børnunum. Dóttirin ella sonurin, sum hugsar um foreldrini, sum nú eiga eitt krabbasjúkt barn. Maðurin og kvinnan í bestu árum, sum skuldu hugsa um at liva lívið og ikki um, at tey hava fingið sjúku, sum tey kunnu doyggja av. Omman ella abbin, sum ikki vil vera til stríð hjá sínum nærmastu. Barnið, sum er bangið, tí hvussu verður at fara í skúla ella spæla við vinfólk, nú mamma ella babba hevur krabbamein. Vinfólk, maki, systkin, foreldur, starvsfelagar, sum kanska kenna seg klossut, tí tey vita ikki, hvussu tey hjálpa best.

Við einstaklinga samrøðum, familjusamrøðum og í samrøðubólkkum hjálpir Krabbameinsfelagið at fáa fótafestið aftur. Við vitjanum á arbeiðsplássum, í skúlum og barnagørðum ráðgeva vit eisini.

Í nøkur ár hevur Krabbameinsfelagið jabbað um at fáa gjørt nýggja krabbameinsætlan. Glað vóru vit, tá ið Kaj Leo Holm Johannesen, landsstýrismaður í heilsumálum, í 2020 setti sjøtul á tað arbeiðið. Tað er rúgvismikið arbeiði, og nógv fólk hava givið sítt stóra íkast. Nógv orka er farin til hetta arbeiðið í 2021, eisini í Krabbameinsfelagnum, og nú kunnu vit gleðast um hetta megnar avrikið, sum varð handað landsstýrismanninum beint fyri páskir í ár.

Tá ið bilbugt skal fáast við krabbameinssjúku, er tíðin ógvuliga týðandi. Serliga at fáa staðfest sjúkuna so skjótt sum yvirhøvur til ber, so at viðgerð kann verða givin beinanvegin.

Tíbetur eru fleiri og fleiri, sum fáa heilsubót. Tað vísa m.a. tøluni fyri, hvussu nógv liva fimm ár eftir, at tey hava fingið staðfest krabbamein. Somu hagtøl vísa tíverri, at av Norðurlondum liggja vit aftast.

Vit gleðast tí um, at fleiri av tilmælunum í krabbameinsætlanini eru um at bøta um gongdina frá illgruna til ávísing og frá ávísing til viðgerð. Tað er eitt arbeiði, sum farast má undir ongantíð ov skjótt.

27. mars í 2021 var stóri dagurin, tá ið landsinnsavningin 'Føroyar móti krabba' var.

Tit góvu okkum yvir 6,7 milliónir krónur. Hjartaliga takk.

Vit takka tónleikarum, listafólkkum, feløgum, fyrítøkum, sjálvbodnum og einstaklingum, sum við hjálpssemi, tænastrá, peningagávum og á annan hátt stuðlaðu okkum. Serliga rørandi var stuðulin frá tykkum mongu skúlaflokkum og lærarunum hjá tykkum. Við tykkara stóra ágrýtni og hugflogi megnaðu tit at savna størstu upphæddina til felagið. Eisini takka vit Norðurlandahúsinum og Kringvarpi Føroya fyri góða samstarvið og góðu karmarnar fyri tiltakið.

Partur av innkomna peninginum er markaður til hjálpargrunnin hjá Krabbameinsfelagnum, til at stuðla gransking og til arbeiðið við sorgartilbúgving, tá ið børn syrgja. Meginparturin av innsavnaða peninginum fer til dagliga arbeiðið hjá felagnum at hjálpa teimum, sum fáa staðfest krabbamein og teimum, sum eiga ein, sum fær staðfest krabbamein.

Jú, árið 2021 hilnaðist væl. Vit fáa hjálpt, stuðlað og lætt um, tí tit stuðla okkum.

Við tykkara stuðli eru vit við treysti farin undir 2022.

Durita Tausen, formaður í Krabbameinsfelagnum

Nevndin í Krabbameinsfelagnum, frá vinstru: Olga Kristina Hansen, Magnus Magnussen, Johan Poulsen, Durita Tausen og Anna Kristina Joensen

Inngangur

2021 gjørdist aftur eitt ár, har korona ikki vildi sleppa sínum taki. Virkseimið hjá Krabbameinsfelagnum mátti skerjast nakað og mátti lagast eftir koronustøðuni. Hóast hetta, so gjørdist tað eitt gott ár fyri felagið, við góðum úrslitum, nógvum tilboðum og tiltøkum.

Vit kunnu gleðast um stóru Landsinnsavningina hjá Krabbameinsfelagnum "Føroyar móti krabba", sum var í Norðurlandahúsinum tann 27. mars og sum varð send beinleiðis í KVF. Eitt flott úrslit, har vit finga gott 6,7 mill. kr. í stuðli.

Hetta er peningur, sum kemur væl við og fer at gagna okkara arbeiði, bæði til gransking, fyribyrging, upplýsing og til okkara dagliga virkseimi at hjálpa fólki, sum eru ella hava verið sjúk av krabbameini og teimum sum varða av.

Men árið bjóðaði eisini uppá á nógv annað. Nógv tilboð og tiltøk hava verið, umframt at nógv fólk hava vent sær til felagið fyri at fáa hjálp.

Hjálp og ráðgeving

Hjá Krabbameinsfelagnum starvast til dagligt trý starvsfólk. Eitt skrivstovufólk og tveir sjúkrarøktarfrøðingar við drúgvum royndum innan krabbameinsøkið. Tey skipa fyri tiltøkum, hava samrøðubólkar og samrøður við tey, ið eru ella hava verið sjúk og tey sum varða av. Starvsfólkini svara spurningum, geva vón og vegleiðing til øll tey mongu, ið dagliga seta seg í samband við felagið. Hetta hevur høga raðfesting, umframt at vit veita dagfærda upplýsing um krabbamein og fyribyrging, ið eisini er ein sjálvsagdur partur í arbeiðinum.

Endamálið er støðugt at hjálpa tí sjúka, familjuni og teimum, sum eru rundan um. Óansæð um krabbameinsjúka nýliga er staðfest, undir og eftir sjúku, umframt til tey, sum hava mist. Veitt verður kunning, hjálp og stuðul til hvørt stig á leiðini. Felagið bjóðar eina røð av tilboðum og tænastrá, sum kunnu vera við til at hjálpa tí sjúka og teimum avvarðandi fram á leið og í støðuni, sum tey eru í.

Vitjað verður á sjúkrahúsum, skúlum, stovnum og fyrirkomandi fyri at veita hjálp og ráðgeving, umframt at kunna um Krabbameinsfelagið og tað, sum felagið hevur at bjóða.

Á heimasíðuni: krabbamein.fo, Facebook og Instagram, verður lögð kunning út um øll tiltøk og tilboð, sum eru á skrá og sum felagið veitur, umframt at vit senda kunning út til viðkomandi støð.

Afturvendandi tiltøk og tilboð

Persónligar samrøður og familjusamrøður

Vit bjóða fólki við krabbameini at ringja ella koma til samrøður á felagnum ella heima, um ynski er um tað, umframt samrøður við familju, onnur avvarðandi o.o.

Familjusjónarhornið hevur stóran týdning í ráðgevandi arbeiðinum hjá felagnum. Tá ið ein í familjuni gerst sjúk/ur ella doyri, rakar tað alla familjuna, eisini børnini. Endamálið við familjusamrøðunum er at geva familjuni høvi at savnast um tað, sum fyllir og er tungt at bera einsamøll.

Um foreldur ella systkin eru sjúk ella doyggja kunnu børn og ung vera undir øktum sálarligum og sosialum trýsti. Tey kunnu fáa sálarligar trupulleikar at dragast við, so sum ótta og stúran. Tað kann vera sorgin yvir at missa og ótti fyri framtíðini, um tann sjúki fer at doyggja ella at sjúkan versnar.

Tað økta sálarliga og sosiala trýstið kemur ofta av broytingum í familjuni og í gerandisdegnum. Nógvar familjur megna broytingarnar sum koma, meðan aðrar familjur hava tað torført við hesum. Tí kann tað vera gott at koma til eina familjusamrøðu, og soleiðis saman fáa hjálp til at handfara truplu støðuna, seta orð á tað sum er gott og á tað, ið er svárt og torført. Á henda hátt fáa hjálp at stuðla og hjálpa hvør øðrum, umframt at fáa kensluna av at standa saman.

Okkara royndir eru, at fólk eru glað fyri at fáa henda móguleika, ið ger tey betur før fyri at handfara torföru støðuna, tey eru í.

Samrøðubólkur

At hitta onnur í somu støðu kann lætta um tunga, torføra og stundum einsliga stríðið at fóta sær aftur undir og eftir sjúku, umframt tá ein missur ein av sínum kæru. Endamálið við at savna fólk, sum eru í somu støðu, er at geva tí einstaka móguleika at seta orð á og í samtalu við onnur viðgera tær kenslur, teir tankar og trupulleikar, sum støðan ein er í ber við sær. Við hesum fáa styrki og mót til at koma eitt fet víðari í truplu støðuni ella sorgini. Afturmeldingarnar frá fólki, sum hava verið í ymisku bólkunum eru sera jaligar. Fólk eru glað fyri at møtast. Tey knýta vinabond og eftir lokið skeið halda nógv av teimum fram at hittast sum netverksbólkar.

Vit hava ymiskar samrøðubólkar, alt eftir hvør tørvurin er. Í 2021 høvdu vit bólkar fyri:

Sosialráðgevi

Ein sosialráðgevi er knýttur at felagnum, ið veitir ráð og vegleiðing um sosialar spurningar og eru tað fleiri, ið taka av hesum móguleika.

Tá ið krabbameinsjúka rakar, verða tann sjúki og tey avvarðandi eisini ofta rakt sosialt og nógvir sosialir og fíggjarligir spurningar koma upp at venda.

Í 2021 vendu fólk sær í høvuðsheitum til sosialráðgevan, tí at inntøkugrundarlagið var hótt – antin tí tey vóru søgd úr teirra starvi, uppsagnartíðin var við at renna út, ella tí veiting eftir sjúkradagpeningalógini var um at vera uppi. Umframt viðurskifti so sum móguleikar fyri at fáa inntøku, tá ið lønin steðgaði, og móguleikar hjá avvarðandi at hava inntøku, um tey skuldu vera um tann sjúka í sambandi við viðgerð ella heima.

Rørslutilboð

Krabbameinsfelagið hevur rørslutiltøk ymsa staðni í landinum:

Í VÁGUM

Í KLAKSVÍK

Í SUÐUROY

Í TÓRSHAVN

Rørslutiltøkini eru eina ferð um vikuna og fyri øll, sum hava ella hava havt krabbamein. Tey avvarðandi eru vælkomn at luttaka. Dentur verður lagdur á venjingar, sum geva styrki og konditiún. Rørsla og styrkivenjing hava stóran týdning, bæði líkamliga og sálarliga. Ítróttur og rørsla betra um útlitini fyri at fáa heilsuna aftur, samstundis, sum tað gevur styrki at standa ímóti hørðu viðgerðini. Samanhaldið millum íðkararnar er sera gott og hava tey stóra gleði av at hittast hvørja viku, umframt at tað eru fleiri og fleiri, ið brúka henda møguleika.

Umleið 5. hvørja viku bjóðar Krabbameinsfelagið ein drekkamunn aftaná venjingarnar. Tó hava venjingarnar verið darvaðar av koronu og tí verið nakað óstøðugur í 2021.

Sjúkrarøktarfrøðilesandi í starvsvenjing

Seinastu nógvu árinu hava sjúkrarøktarfrøðilesandi frá Sjúkrarøktarfrøðideildini á Fróðskaparsetri Føroya verið í starvsvenjing í Krabbameinsfelagnum. Vit eru fegin um at hava lesandi. Hetta ger, at tey fáa innlit í arbeiðið í Krabbameinsfelagnum og innan krabbameinsøkið. Harafturat gevur tað okkum nýggjan íblástur, er mennandi og gevandi fyri felagið. Lesandi vóru í Krabbameinsfelagnum í viku 39 og 40. Tær hava verið við til samrøðubólk fyri fólk, sum hava mist makan og verið til rørslutiltøkini, umframt onnur tiltøk. Tær hava eisini verið til staðar, meðan starvsfólkini hava havt samrøður umvegis telefon. Tær lesandi vóru sera glaðar fyri at vera í Krabbameinsfelagnum og kundu gott hugsað sær at verið longri.

Virksemi hjá hjálparbólkunum – tey sjálvbodnu

Nógv sjálvboðin gera eitt stórt arbeiði fyri Krabbameinsfelagið. Tey eru ein av grundarsteinunum undir felagnum. Nógv av teimum eru fólk, ið sjálvi hava havt krabbamein. Hetta eru eldsálir, ið hjálpa uppá nógvar ymiskar mátar. Tey luttaka m.a. í nevndararbeiði og arbeiða politiskt, har tey eru við til at ávirka myndugleikar fyri at bøta um umstøðurnar hjá fólkum við krabbameini. Tey skipa fyri hugnaløtum, fyrilestrum, upplýsandi tiltøkum, gongutúrum og savna inn pening til felagið, umframt at tey hjálpa og stuðla fólkum, ið hava krabbamein.

Tiltøk

Tá ið krabbameinsjúka verður staðfest, er vanligt at hava nógvar spurningar. Tørvur á upplýsing, vitan, stuðli og hjálp kann vera stórur. Tað er gott at fáa nógva og góða hjálp frá familju, vinum og fakfólki. Okkara royndir vísa, at tað harafturat er ein góð hjálp at hitta onnur í somu støðu og sum hava kent sjúkuna á egnum kroppi. Tí bjóðar felagið fólkum at koma í samband við hesi, ið virka sum sjálvboðin hjá felagnum. Tey sjálvbodnu hava fingið upplæring frá Krabbameinsfelagnum at veita stuðul, ráð og vegleiðing til onnur í somu støðu og í fullum trúnaði práta um tað, ið er tungt at bera.

Tey sjálvbodnu skipa eisini í samstarvi við starvsfólkini á felagnum, fyri ymiskum tiltøkum so sum hugnaløtum, fyrilestrum, útferðum, gongutúrum og innsavning. Tiltøkini, sum vóru í 2021 vóru væl vitjað, hóast merkt av koronutilmælunum.

Stuðulsátøk, fundir, samstørv og annað virkseimi í farna ári

Stuðul frá Team Rynkeby Føroyar

Team Rynkeby Føroyar er vælgerandi súkklulið við fólki, sum á hvørjum ári sjálvboðin súkkla til Paris, fyri at savna pening inn til børn við lívshættisligum sjúkum og familjur teirra. Orsakað av koronustøðuni í 2021, var túrurin til Paris av ongum, men í staðin varð súkkla runt í Danmark.

Peningurin, ið kemur inn, fer eisini til at stuðla gransking í omanfyrenevndu sjúkum. Krabbameinsfelagið umsitur peningin, og familjur at børnum við hesum sjúkum og onnur kunnu venda sær til Krabbameinsfelagið at fáa meiri kunning um stuðulsmøguleikar.

Hóast koronusmittan hevur sett sín dóm á farna árið, bæði hjá Team Rynkeby Føroyum og hjá stuðlunum, er áhugin at stuðla stórum. Innkomna peningaupphæddin í 2021 var kr. 1.130.000.

Peningurin, sum Team Rynkeby Føroyar savnaði inn í 2021 í samband við túrin í Danmark, varð handaður Krabbameinsfelagnum, á samkomu í Auluni í Finsen leygardagin 25. september.

Vit eru sera takksom fyri stuðulin, ið gevur okkum betri møguleika at stuðla familjum við álvarsliga sjúkum børnum, umframt at veita betri stuðul til gransking. Sí meira um stuðul á síðu 9.

Fifa-kapping til frama fyri Krabbameinsfelagið

Vikuskipti 17. og 18. september, skipaðu nakrir umhugsniir ungir vinnulívsmenn fyri Fifa-kapping til frama fyri Krabbameinsfelagið.

Teir høvdu allir havt krabbamein tætt inn at lívinum, onkur hevði verið sjúkur, og aðrir vóru avvarðandi. Teir vildu seta sjóneykuna á menn og krabbamein, og tað arbeiðið Krabbameinsfelagið ger fyri fólk, sum eru rakt av krabbameini.

Inn komu kr. 11.920.

Stuðul frá Barnahjálpargrunninum

Barnahjálpargrunnurin í Føroyum avgjórði á fundi tann 29. mars at stuðlað Krabbameinsfelagnum við kr. 300.000. Peningur skal koma børnum til gagns. Stuðulin kemur sera væl við, tí Krabbameinsfelagið er farið undir, at leggja enn størri dent á arbeiði at hjálpa børnum og barnafamiljum, har foreldur ella systkin eru sjúk ella doyggja.

Spyr.fo og Krabbameinsfelagið halda fram við samstarvinum á fimta ári

Spyr.fo er spurnartænasta, sum ger skjótar spurnakanningar millum føroyingar á fartelesonini. Fyri hvønn luttakara letur tann, sum ger kanningina, 4 krónur til Krabbameinsfelagið.

Higartil hava gott 5000 føroyingar teknað seg til Spyr.fo, og soleiðis útvegað Krabbameinsfelagnum stuðul. Í 2021 var stuðulin kr. 94.456.

Vit takka hjartaliga fyri stuðulin frá Fifa kappingini, Barnahjálpargrunninum og Spyr.fo, umfram tairra íkast til at varpa ljós á krabbamein og á tað arbeiðið, sum felagið ger.

Innsavningin – Føroyar móti krabba

Stóra innsavningin hjá Krabbameinsfelagnum Føroyar móti krabba var í Norðurlandahúsinum og víst beinleiðis í Kringvarpið Føroya tann 27. mars. Vit eru sera fegin um góða stuðulin, og takka øllum, sum við hjálpssemi, tænastrum, pengagávum og á annan hátt stuðlaðu okkum. Ein serlig tøkk fer til allar teir mongu skúlaflokkarnar og lærarar teirra, sum við stórum ágrýtni og hugflogi skipaðu fyri innsavningartilteknum kring landið, og megnaðu at savna størstu upphæddina til felagið.

Eisini ein tøkk til Norðurlandahúsið og Kringvarp Føroya fyri góða samstarvið og góðu karmarnar fyri tiltakinum.

Inn komu kr. 6.748.701. Peningurin, ið kom inn fer til gransking, í Hjálpigrunnin og til dagliga arbeiðið hjá Krabbameinsfelagnum at hjálpa fólk, ið eru rakt av krabbameini.

Fundir við Landssjúkrahúsið

Í Krabbameinsfelagnum eru vit takksom um at kunna hava samstarvsfundir við Landssjúkrahúsið. Avtalað er gjørð um at hava tveir fundir árliga, men orsakað av koronu var bert ein fundur í 2021. Á fundinum varð tosað um skurðviðgerð fyri bróstkrabba, sum nú verður gjørð í samstarvi við Aalborg Sjúkrahús og er komið í fasta legu. Onnur evni vóru eisini umrødd eitt nú mammografi og undirlívsscreening, krabbameinsskráseting, setan av sjúklingasamskiparum á Landssjúkrahúsinum og um palliatió og linnandi viðgerð.

Arbeiðið við at gera nýggja krabbameinsætlan fyri Føroyar

Felagið fegnast um at Heilsumálaráðið á heysti í 2020 fór undir at gera eina nýggja krabbameinsætlan fyri Føroyar. Krabbameinsfelagið er við í hesum arbeiði og hava vit umboð í arbeiðsbólkinum, stýrisbólkinum og tilvísingarbólkinum. Eftir ætlan skuldi arbeiðið vera liðugt 1. juli 2021. Men av tí at arbeiði hevur verið so umfangandi, hevur tað drigið út at gera ætlanina lidna. Væntandi verður hon liðug fyrst í 2022.

Krabbameinsætlanin er býtt í tveir partar. Tann fyrri parturin er ein eftirmeting av verandi krabbameinsætlan frá 2009, har hugt verður at, hvørji tilmæli enn liggja á láni, og hvussu tey kunnu setast í verk. Seinni parturin snýr seg um at lýsa verandi støðu við atliti at krabbameinsfyribygging og sjúklingagongdum hjá føroyskum krabbameinssjúklingum. Metast skal um styrkir og veikleikar og arbeiðsbólkurin skal koma við tilmælum um átøk og fyriskipanir at fyribygja krabbameini og tryggja best møguligar sjúklingagongdir.

Fundur við Trivnaðarnevndina hjá Løgtinginum um broytingar í dagpeningalógini

Í februar mánaði var Krabbameinsfelagið við á fundi í Trivnaðarnevndini hjá Løgtinginum fyri at gera viðmerkingar til lógaruppskot: Løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um dagpening vegna sjúku v.m.

Krabbameinsfelagið fegnast um at arbeiðt verður við at gera broytingar í dagpeningalógini. Felagið hevur gjørt viðmerkingar og gleðist um teir batar, sum uppskotið ber í sær. Serliga fegnast vit um, at dagpeningatíðarskeiðið verður longt. At dagpeningur fer at verða veittur í 52 vikur í einum 18 mánað skeiði. Tað verður eisini ein stórus lætti, at dagpeningur, undir ávísnum treytum, kann verða veittur longur enn í 52 vikur, tá ið talan er um álvarsliga sjúku, lívshættisliga sjúku ella skaðatilburð.

Væntandi verður lógin lögð fyri løgtingið til samtyktar fyrst í 2022.

Fundir í Heilsumálaráðnum um at seta Fólkaheilsustýrið á stovn

Heilsumálaráðið hevur gjørt eitt tilmæli um at skipa Fólkaheilsustýrið í Føroyum. Fólkaheilsustýrið er ein samanrenning av Fólkaheilsuráðnum, Deildin fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu og Íløgusavninum, ið verða lögð saman í ein stovn. Fakfeløg og sjúklingafeløg, harímillum Krabbameinsfelagið, hava í fleiri umfærum verið innkalla til fund, har tey eru kunnað um gongdina við arbeiðinum, umframt at høvi hevur verið at gera viðmerkingar.

Fólkaheilsustýrið skal vera ráðgevandi funktión hjá Heilsumálaráðnum. Hesi skulu við sínum kunnleika til føroysk samfelagsviðurskipti loysa eina røð av heilsufakligum uppgávum. Tað vísir seg at verða støðugt størri tørvur á einum stovni í Føroyum, sum kann vera millumlið ímillum Heilsumálaráðið og heilsuverkið. Uppgávarnar í Fólkaheilsustýrinum verða í høvuðsheitinum at veita heilsufakliga ráðgeving, gera fólkaheilsuarbeiði, lýsa og greina heilsustøðuna hjá føroyingum og veita almenna kunning um heilsuviðurskipti. Eftir ætlan fer Fólkaheilsustýrið at virka 1. januar í 2022.

Tað fyrsta sum ætlanin er at seta í verk, tá stýrið fer til verka, er m.a. at gera arbeiði við sjúklingaskráum, savna data innan heilsu, gera hagtøl og fólkaheilsuarbeiði, umframt at veita heilsufakliga ráðgeving.

Tiltak: børn, sorg og skúli

Í 1998 fór KMF á fyrsta sinni undir at skipa fyri skeiðum og ráðstevnu um børn, sorg og skúla, sum varð endurtikið í 2001 og aftur í 2005. Endamálið var at kunna um børn og sorg og fáa skúlar og dagstovnar at gera tilbúgingarætlanir, tá ið álvarslig sjúka og deyði kemur inn í lívið hjá børnum. At gera starvsfólk betur før fyri at taka sær av børnunum, tá ið tey syrgja og eru í kreppu. Hetta var

gjørt í samstarvi við Landssmiðstøðina fyri undirvísingaramboð, umframt at vit finga undirvísarar og hjálp frá Kræftens Bekæmpelse í Danmark. Síðan tá hava fleiri skúlar og dagstovnar gjørt tilbúgvingarætlanir, men enn eru fleiri, sum ikki hava eina slíka.

Til landsinnsavningina Føroyar móti krabba, sum varð í mars mánaði í 2021, kunnaði Krabbameinsfelagið um, at felagið fór at seta pening av til at halda fram at menna hetta arbeiðið, og at hjálpa børnum og familjum har sjúka og deyði kemur inn í lívið. Krabbameinsfelagið er tí farið undir at fyrireika hetta arbeiðið. Felagið hevur vent sær til Undirvísingarstýrið um samstarv, umframt hjálp og samstarv frá Kræftens Bekæmpelse í Danmark, ið hevur arbeitt við hesum evni í nógv ár. Tey hava nógvar royndir á økinum. Ætlanin er at skipa fyri skeiðum fyri øllum fólka- og miðnámsskúlum í Føroyum, umframt øllum barnagørðum o.ø.

Evropeiskt og norðurlandskt samstarv

Krabbameinsfelagið er limur í bæði evropeiskum og norðurlandskum samstørvum við krabbameinsfeløgini í hesum londum.

Tað evropeiska krabbameinssamtakið eitur Association of European Cancer Leagues, styt ECL, og tað norðurlandska eitur Nordic Cancer Union, styt NCU. Vanliga møtast feløgini til samstarvsfundir nakrar ferðir árliga at umrøða og samstarva um týðandi mál, sum hava við krabbamein, viðgerð, røkt og gransking at gera.

NCU veitir eisini fíggjarligan stuðul til verkætlanir, ið stimbra samstarv í gransking av krabbameini í norðurlandsku londunum. Ein treyt er, at verkætlanin fevnir um granskarar, sum arbeiða í tveimum ella fleiri norðurlandskum londum.

Í 2021 hevur Krabbameinsfelagið verið við í einum arbeiðsbólki hjá Nordic Cancer Union um ovurfiti hjá børnum. Arbeiðsbólkurin fekk til uppgávu at gera eitt tilmæli/uppróp til politiska myndugleikan í Norðurlondum um fyribyrging av ovurfiti hjá børnum, ið alsamt gerst ein størri trupulleiki í londunum kring okkum, eisini í Føroyum.

Arbeiðið verður væntandi liðugt fyrst í 2022. Magni Mohr, formaður í Fólkaheilsuráðnum, umboðar Krabbameinsfelagið í hesum arbeiðsbólki.

Fíggjarligur stuðul og stuðul til gransking

Team Rynkeby Føroyar Grunnurin hjá Krabbameinsfelagnum – Fíggjarligur stuðul til álvarsliga sjúk børn

Í Føroyum savnar Team Rynkeby Føroyar inn pening, so at familjur at børnum við lívshættisligum sjúkum kunnu søkja um stuðul. Í 2021 varð stuðul latin 13 familjum við sjúkum børnum.

Á hvørjum ári fáa børn, ið eru álvarsliga sjúk og stødd í Danmark á jólum í sjúkuørindum, eina jólagávu. Gávan er ein peningagáva, sum tey kunnu nýta at forkela barnið og tey sjálvi við. Tað vóru fimm sjúk børn, ið vóru stødd í Danmark á jólum, ið finga jólagávur.

At tað eru fólk, ið sjálvboðin hava lagt so nógv fyri at súkkla langa teinin til Paris fyri at savna inn pening til børn, ið eru álvarsliga sjúk, uppliva familjurnar sum nakað heilt serligt og vísa tær stórt takksemi.

Team Rynkeby Føroyar Grunnurin hjá Krabbameinsfelagnum stuðlar granskingarverkætlan

Nevndin fyri Team Rynkeby Føroyar grunnin hjá Krabbameinsfelagnum avgjærði í oktober mánað at játta 750.000 kr. í stuðli til Ph.d.-verkætlanini hjá Tórunn Ósá, námslektara á Deildini fyri Heilsu- og Sjúkrarøktarvísindi á Fróðskaparsetrinum: 'Neurologiskar sjúkur hjá børnum í Føroyum: Farsóttarfrøði, svøvn ólag og ávirkan av eini tónleika uppílegging'.

Avgerðin var serliga grundað á:

Partin um farsóttarfrøði. Farsóttarfrøðin er týðandi at fáa lýst, bæði í hesari verkætlanini og sum grundarlag undir framtíðargransking og hagtalsnýtslu.

Vit meta, at svøvnurin hjá børnum hevur stóran týðning fyri aðrar avleiddar fylgivirkningar.

Tað er týðandi at granska í, um hetta kann geva bæði børnum við lívshættisligum sjúkum og teirra avvarðandi betri lívsgóðsku.

Granskingarverkætlanin byrjar í august í 2022, og er stuðlað av Granskingarráðnum, Team Rynkeby Føroyar grunninum hjá Krabbameinsfelagnum og Betri. Verkætlanarleiðari er Tórunn H. Ósá í samstarv við Fróðskaparsetrið og Landssjúkrahúsið.

Hjartamál at geva Sjúklingahotellinum súkklur

Í november mánaði var ein serstøk løta á Sjúklingahotellinum Tórshavn í Keypmannahavn. Tá fekk hotellið handaðar tvær Christianiasúkklur, sum fólk, ið bógva á hotellinum, kunnu brúka.

Hugskotið eigur Frida Solbjerg Augustinussen, ið er forkvinna í foreldrabólkinum hjá Krabbameinsfelagnum og partur av Team Rynkeby Føroyar liðinum í 2021. Sonur teirra, Jónhard, hevur verið í krabbameinsviðgerð.

Síðani 2018, tá familjan flutti heim aftur til Føroya, hevur tað at skaffa eina súkklu til sjúklingahotellið verið ynski og hjartamál hjá Fridu. Við stuðli úr Team Rynkeby Føroyar grunninum hjá Krabbameinsfelagnum og Ítróttarfelagnum Treysti kom hon á mál.

Lena Halling, leiðari á Sjúklingahotellinum, fekk lykklarnar til súkklurnar á lítlati samkomu, har hon fegnaðist um hesa gávu. Tað hevur verið saknur í hesum móguleikanum, sigur hon.

Hjálpigrunnurin hjá Krabbameinsfelagnum

Krabbameinssjúklingar kunnu fáa fíggjarligan stuðul úr Hjálpigrunninum hjá Krabbameinsfelagnum. Stuðul kann verða veittur til sjúklingar, sum innanfyri seinastu tvey árin hava verið í viðgerð fyri krabbamein og sum eru búsitandi í Føroyum. Í 2021 fingur 29 fólk stuðul úr Hjálpigrunninum.

25 ára starvsdagur

1. mai í 2021 hevði Jansy Gaardlykke starvast sum dagligur leiðari í Krabbameinsfelagnum í 25 ár.

Móttøka varð hildin fyri Jansy 25. oktober, og tá fekk hon nógv góð orð. Millum annað fekk hon hesa heilsanina frá felagnum og einum starvsfelaga:

Gjøgnum hesi árin er Jansy vorðin ein av ímyndunum av Krabbameinsfelagnum. Hon hevur við sínum arbeiðssemi og nærlagni verið felagnum hollur stuðul. Ikki minst hevur hon verið góður stuðul hjá teimum, sum hava ella hava havt krabbamein, hjá familjunum og hjá teimum, sum hava mist. Hon hevur hjálpt teimum at finna fótafestið aftur, tá ið ótti og stúran hava tikið ræði.

Sjálvt tey smáu tingini eru væl gjøgnumförd og einki er tilvildarligt - hetta er ímyndin av tær Jansy. Tað kennist altíð gott og fjálgt at vera har, tú ert. Hesar dygdir eru so grundleggjandi gott útgangsstøðið at hava við í arbeiðinum, vit hava her í Krabbameinsfelagnum.

Tú ert arbeiðssom, hefur eina drívmeigi sum fáur og alt tað tú fert í holt við, gert tú til fulnar og meira afturat. Tú sparir teg ongantíð.

Tú ert góð við og brennur fyri Krabbameinsfelagnum og teimum uppgávum, tú hefur her. Tú verjir væl um tey kjarnuvirðir, felagið stendur fyri.

Vit takka Jansy fyri hennara stóra arbeiði.

Korona og krabbameinstítleiki í Føroyum

Krabbameinstítleikin í Føroyum var tann sami í 2020, sum undanfarin ár, hóast koronufarsóttin herjaði. Hetta vísir Marnar Fríðheim Kristiansen, lækni og Ph.d. lesandi, á í grein, sum er givin út í vísindaliga tíðarritinum Acta Oncologica.

Í fleiri londum uttan um okkum fækkaðust staðfestu krabbameinstilburðirnir á vári í 2020. Tíverri stendst hetta ikki av, at færri fingi krabbamein. Harafturímóti stendst tað av, at færri fingi staðfest, at tey høvdu fingið krabbamein. Tí var vert at kanna, hvussu støðan var í Føroyum.

Marnar Fríðheim Kristiansen, lækni og Ph.d. lesandi, hefur kannað hetta. Úrslitið var, kanska eitt sindur óvæntað, øðrvísi í Føroyum. Í Føroyum var eingin minking at síggja, tá ið títleikin hvønn mánað í 2020 verður borin saman við samsvarandi mánað undanfarnu fýra árin.

- At tað ikki er eitt fall í staðfestum krabbameinstilburðum, er allarhelst, tí vit hava megnað so væl at vart fyri smittu, sigur Marnar Fríðheim Kristiansen.

Hesi úrslit hava verið frammi fyrr, men nú er hetta í 2021 givið út í Acta Oncologica, einum vísindaligum tíðarriti. At geva út slík úrslit í vísindaligum tíðarritum ger, at aðrir granskarar kunnu lesa um, hvussu tað verður gjørt aðrastaðni, fyri saman at fáa enn meira at vita um økið.

Tað er gott, at vit í Føroyum hava handfarið koronu so skynsamt, tí vit vita, at tað er týðningarmikið at fáa staðfest krabbamein so tíðliga sum til ber, so at viðgerð kann verða veitt á besta hátt.

Krabbameinshagtøl og brot úr Krabbameinsætlanini

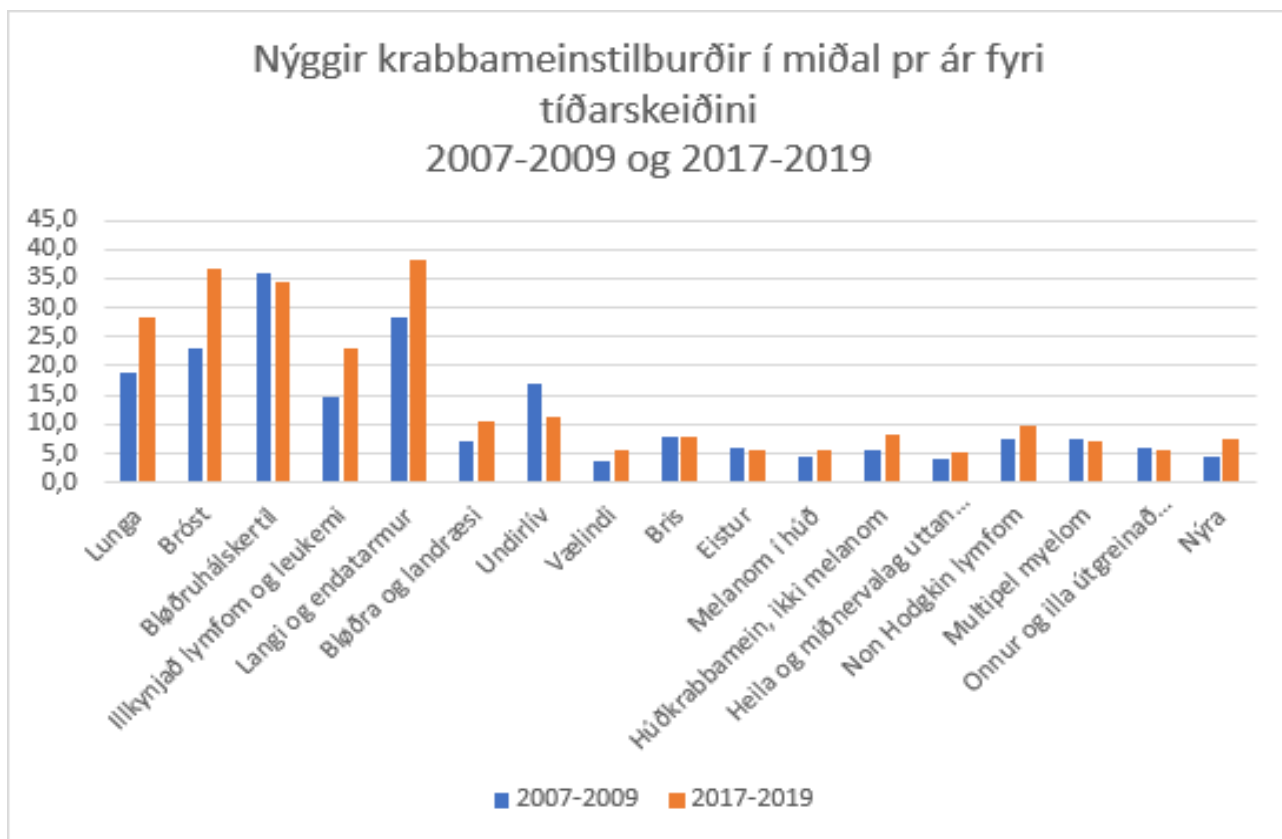
Støðan í Føroyum

Talið fyri samlaðar tilburðir av krabbameini er økt, meðan deyðsføllini ikki hava fylgt við, men eru rættiliga støðug.

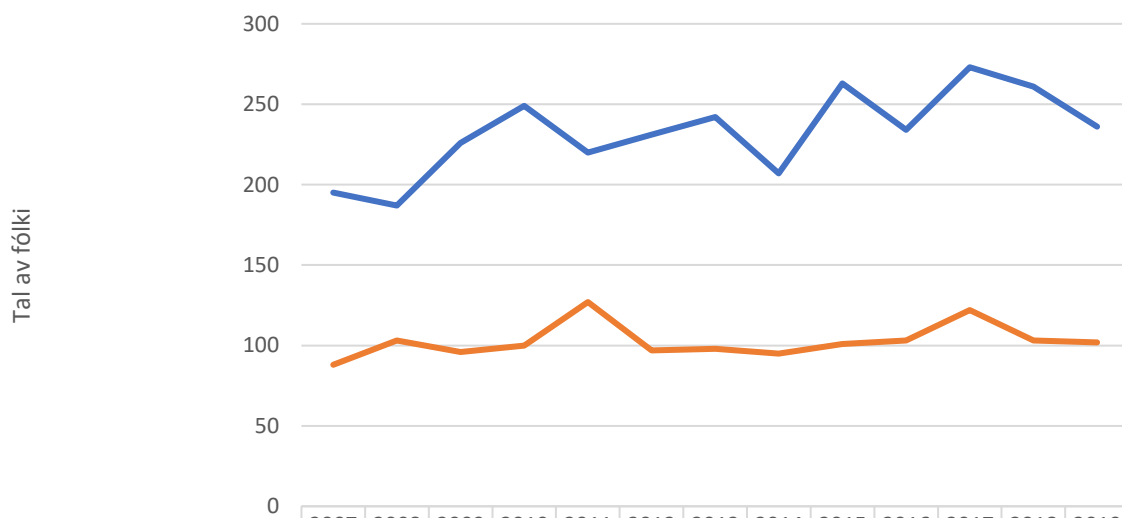
Í mun til økta fólkatalið eru tilburðirnir hjá monnum rættiliga støðugir, meðan tilburðirnir hjá kvinnum eru øktir nakað.

Fleiri menn enn kvinnur fáa staðfest krabbamein, og fleiri menn enn kvinnur doyggja av krabbameini.

Ein minni bólkur er undirlív. Talið av tilburðum í hesum bólkinum er sum heild minkandi. Deyðsføllini av krabba í eggjastokkum ella eggleiðarum eru lutfalsliga lág, og rættiliga støðug ella spakuliga uppgangandi.

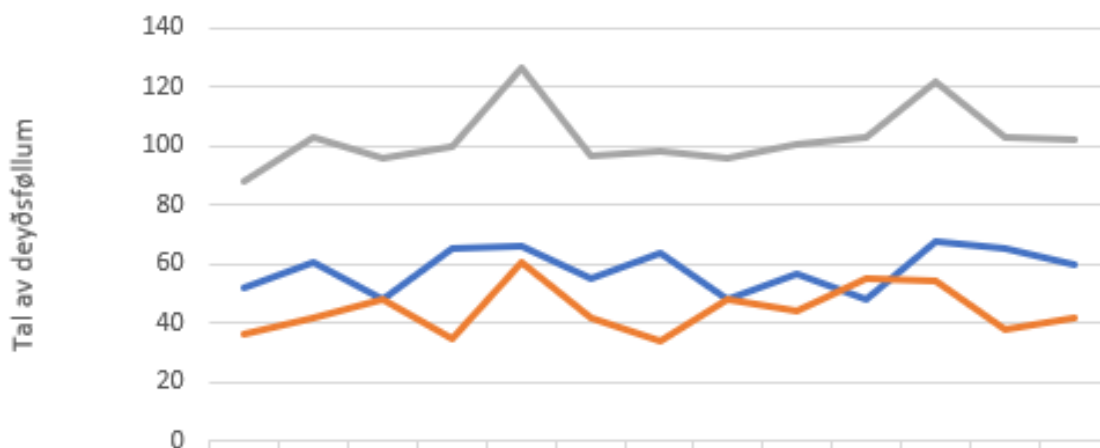

Tilburðir av krabbameini og deyðsføll av krabbameini

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tilburðir krabbamein	195	187	226	249	220	231	242	207	263	234	273	261	236
Deyðsføll krabbamein	88	103	96	100	127	97	98	95	101	103	122	103	102

Deyð av krabbameini Føroyum 2007-2019

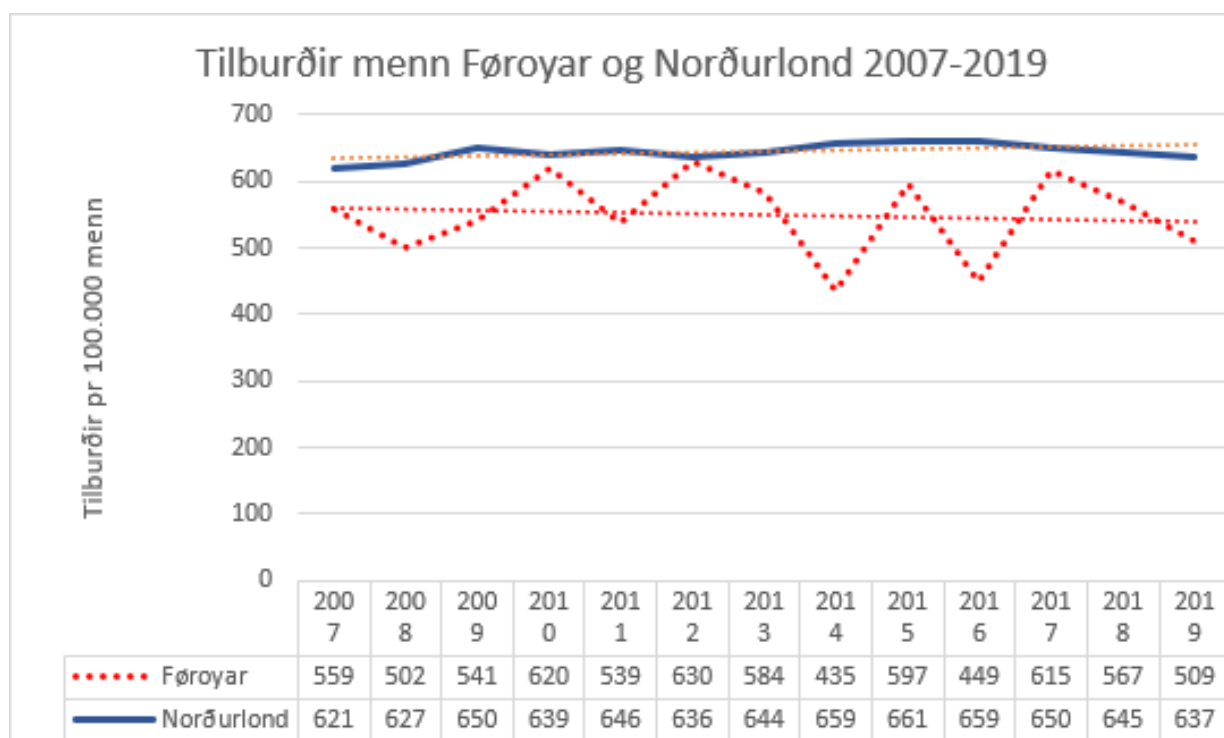
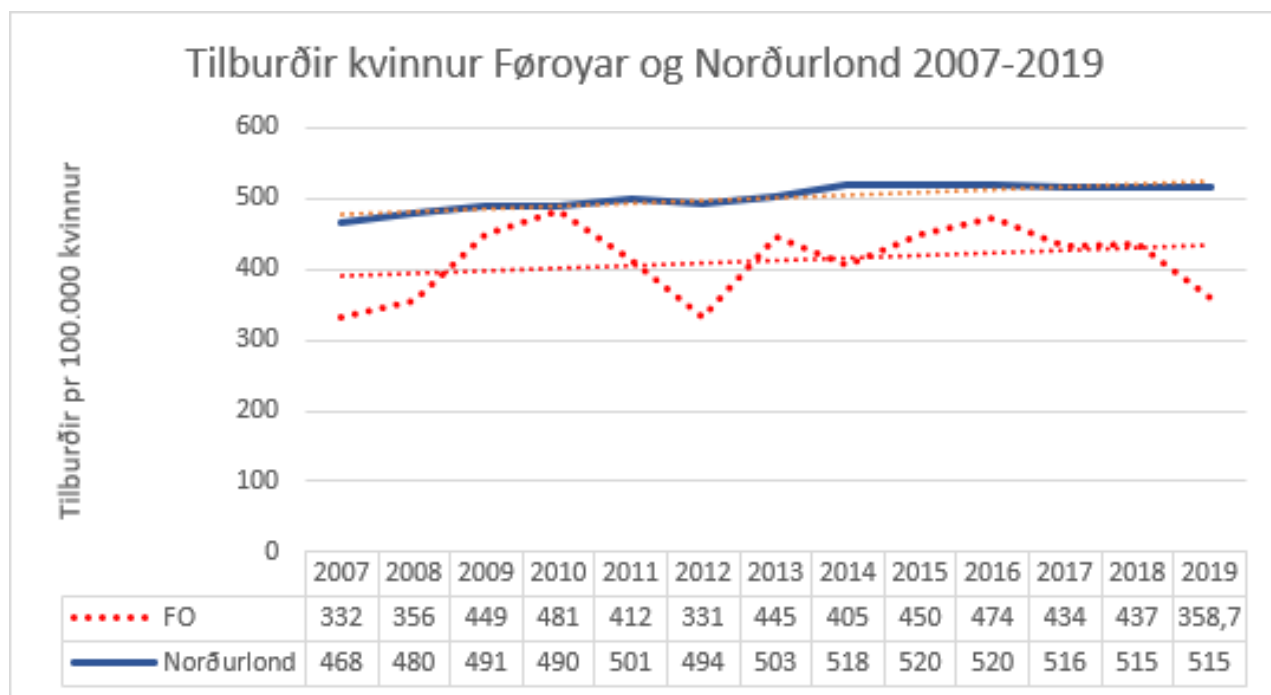

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Menn	52	61	48	65	66	55	64	48	57	48	68	65	60
Kvinnur	36	42	48	35	61	42	34	48	44	55	54	38	42
Tilsamans	88	103	96	100	127	97	98	96	101	103	122	103	102

Samanbering við hini Norðurlondini

Tá ið samanborið verður millum londini, skal leggjast til merkis, at tøluni taka hædd fyri broyting í fólkatølunum í londunum yvir tíð.

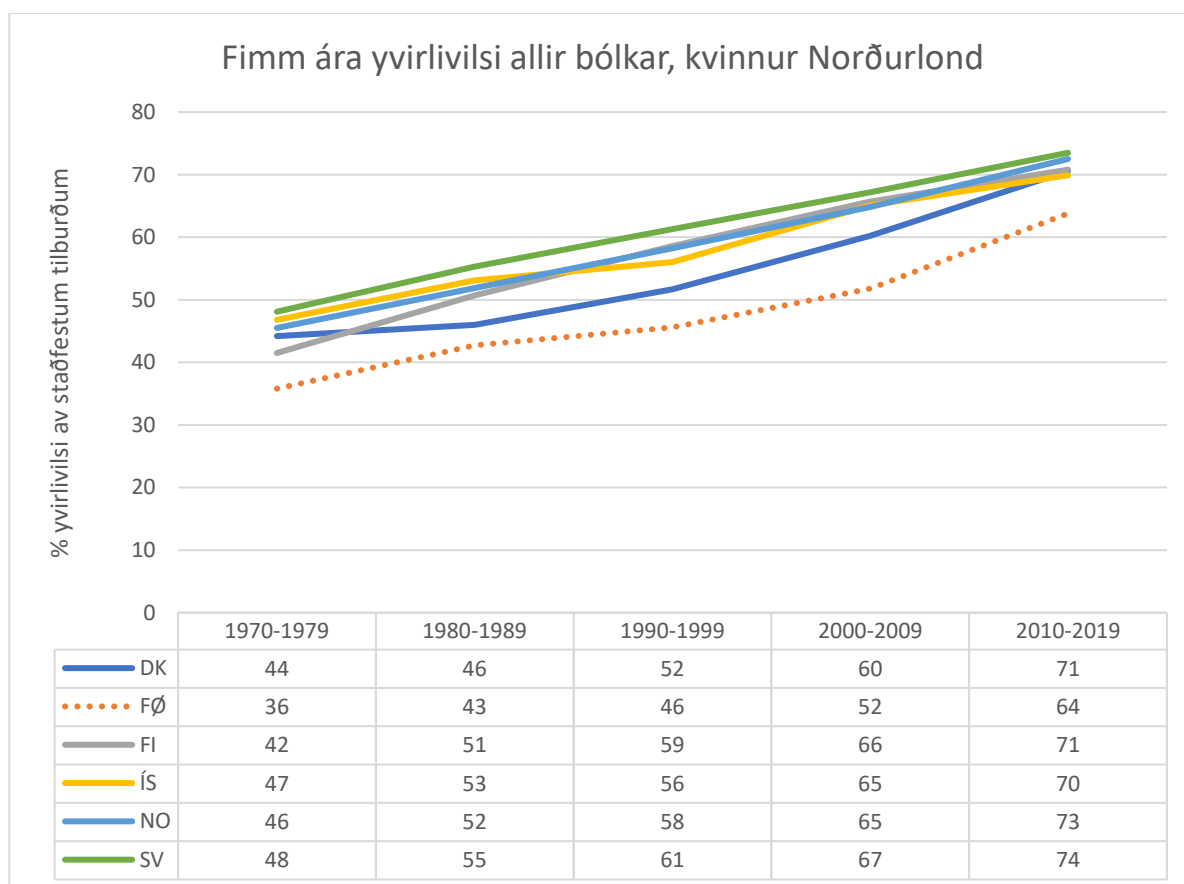
Bæði hjá kvinnum og monnum eru tilburðirnir lutfalsliga færri í Føroyum enn í hinum Norðurlondunum. Hinvegin eru deyðsføllini ikki færri.

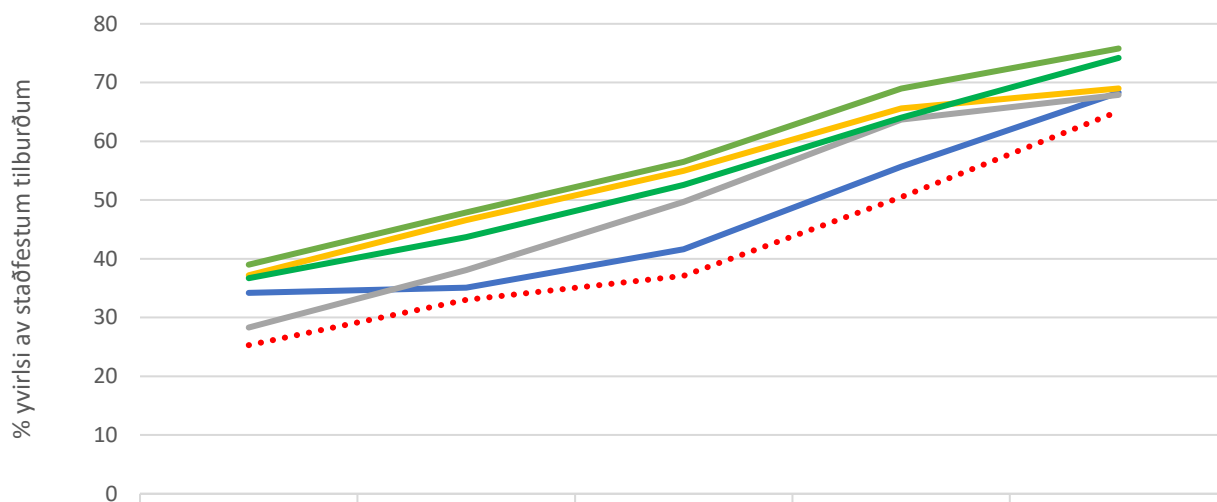
Yvirlivilsí

Yvirlivilsí, fimm ár eftir staðfesting av sjúkuni:

- Relativa yvirlivilsíð er munandi hækkað seinastu 40 árin
- Samlað fyri allar bólkar, liva færri føroyskir menn og kvinnur fimm ár eftir staðfesta sjúku, enn í hinum londunum
- Yvirlivilsí hjá føroyskum monnum við lungakrabba er munandi lægri enn hjá monnum í hinum londunum, og eisini munandi lægri enn hjá føroyskum kvinnum
- Yvirlivilsí hjá føroyskum kvinnum við krabba í eggjastokkum ella eggleiðarum er munandi lægri enn hjá kvinnum í hinum londunum
- Í fleiri bólkunum yvirliva eins nógv ella fleiri í Føroyum, enn í hinum londunum.

Fimm ára yvirlivlisi, menn Norðurlond

	1970-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2009	2010-2019
DK	34	35	42	56	68
FØ	25	33	37	51	65
FI	28	38	50	64	68
ÍS	37	47	55	66	69
NO	37	44	53	64	74
SV	39	48	57	69	76

Niðurstøða

Yvirhøvur tala tøluni fyri tilburðir, deyðsføll og yvirlivlisi greitt fyri, at átøk framhaldandi eiga at verða gjørd: talið av tilburðum er vaksandi; krabbamein er størsta deyðsorsøkin, og relativa yvirlivlisi er yvirhøvur lægri enn í hinum Norðurlondunum.

Talið av tilburðum er so mikið høgt í hesum bólkunum, at tað í sjálvum sær talar fyri, at meira eiga at verða gjørt við fyribyrging. Her kann kanska serliga nevast lungnakrabbi hjá monnum, sum hevur høgt tal av tilburðum og deyðsføllum.

Enn hava vit ikki tøl fyri, hvussu langt sjúkan er komin, áðrenn hon verður staðfest, og er tí trupult at meta um, hvørt átøk eiga at gerast fyri at fáa fólk at lata seg kannu fyrr. Hesi tøl fara væntandi at verða tøk fyri 2021 og frameftir. Hvørt hetta kann vera ein orsök til lægra yvirlivlisið ber illa til at siga, uttan at hava hesi tøluni.

Viðvíkjandi viðgerð, tá sjúkan er staðfest, eiga vit m.a. at tryggja skjóta viðgerð, har tað krevst.